הלכה · משנה תורה · מפרשים · יד איתן · ספר עבודה

יד איתן על משנה תורה, הלכות כלי המקדש והעובדין בו

רבי אברהם משכיל לאיתן

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

יד איתן על משנה תורה, הלכות כלי המקדש והעובדין בו

רבי אברהם משכיל לאיתן

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/יד-איתן-על-משנה-תורה-הלכות-כלי-המקדש-והעובדין-בו/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
הלכה ז 4
פרק ב 4
הלכה יג 4
פרק ג 4
הלכה ז 4
הלכה ט 4
פרק ד 5
הלכה ד 5
הלכה יד 5
הלכה כ 6
פרק ה 6
הלכה א 6
הלכה יא 6
הלכה טז 6
פרק ו 7
הלכה י 7
פרק ז 7
הלכה יג 7
פרק ח 7
הלכה ד 7
הלכה יא 8
הלכה יג 8
פרק ט 8
הלכה ב 8
פרק י 8
הלכה ג 8

פרק א

הלכה ז

אין מושחין משמן המשחה לדורות אלא כהן גדול ומשוח מלחמה. וכתב הכס"מ שזה פשוט שמושחין משוח מלחמה בשמן המשחה ששמו מוכיח עליו. ואצלי אין הוכחה כלל דאימא שהיה משוח באפרסמונא דכיא כמו מלכי ישראל. אך מבואר להדיא בשלהי הוריות (דף י"ב ע"ב) דתניא התם אקרא דכתיב בפ' אמור אשר יוצק על ראשו שמן המשחה זה משוח מלחמה. הרי שהיה משוח בשמן המשחה. וכן יש ללמוד מסוגיא דיומא (דף ע"ג) ורפ"ז דנזיר:

פרק ב

הלכה יג

כשנושאים אותו על הכתף נושאים פנים כנגד פנים ואחוריהם לחוץ ופניהם לפנים. הכס"מ לא הראה מקורו ובס' מעין החכמה כתב שלא מצא מקורו. ונעלם מהם שהוא מפורש במדרש רבה סדר במדבר. ובס' זרע יצחק במנחות הקשה דאותן שהיו הולכין לפנים בשעת נשיאתן היו אחוריהם לארון. ונעלם ממנו דברי רבינו דכאן והמ"ר הנזכר שהיו מהלכין פנים כנגד פנים:

פרק ג

הלכה ז

בכ"מ: ד"ה ואיכא למידק דמשמע מהכא דמשיגדיל ויהיה איש כשר לעבודה וזה סותר מ"ש למעלה. וכן הקשה הרדב"ז סוף ח"ב וע"ש מ"ש:

הלכה ט

בכ"מ: קשה למה הוצרכו הכהנים לפייס היה לראשי האבות של כל יום לחלק העובדים ביום שלהם איש איש על עבודתו כמו שהיו עושים הלוים והניח בצ"ע. ויש ליישב ע"פ הספרי פ' קרח דדריש שם מקרא וז"ל ועבדתם שומע אני מעורבבים ת"ל עבודת מתנה מה מתנה בפייס אף עבודה בפייס:

פרק ד

הלכה ד

מצות עשה שיהיו כל המשמרות שוין ברגלים כו' שנאמר וכי יבוא הלוי מאחד שעריך מכל ישראל. בשעה שכל ישראל באין בשער אחד ומניין שאינו מדבר אלא בכהנים שנאמר חלק כחלק יאכלו ואין שם מתנות במקדש להאכל אלא בכהנים לבד. ודע דראיה זו אינה בספרי ורבינו מדעת עצמו כ"כ. וצריך טעם למה מיאן בראיית הספרי פרשת שופטים דדריש מדכתיב ושרת בשם ה' בראוי לשירות יצאו לוים שאינן ראוין לשירות. וי"ל דהך דרשא דספרי לא אתיא רק אליבא דמ"ד בפ"ב דערכין דלא יליף שיר דלוים מן התורה מקרא זה דושרת בשם ה' איזהו שירות שבשם הוי אומר זו שירה אלא יליף לה מקרא אחרינא התם וכדיליף לה נמי בספרי גופיה פרשת קרח מפסוק וגם את אחיך מטה לוי הקרב אתך וילוו עליך וישרתוך ומפסוק משה ידבר והאלהים יעננו בקול ואזיל הספרי לטעמיה בפרשת שופטים וקאמר דושרת מיירי בכהנים ולא בלוים. אבל למ"ד בערכין דיליף שיר דלוים מקרא זה דושרת הרי ודאי דליכא למישמע מיניה דאיירי בכהנים. וא"כ א"ש דעת רבינו כאן דהשמיט הך דרשא דספרי דאזיל לטעמיה דלעיל בפ"ג יליף לשיר דלוים מהך קרא דושרת וע"כ הוצרך כאן לראיה אחרת שמדבר בכהנים. ומ"מ פשטיה דקרא מיירי בלוים שהרי נאמר בראש הפרשה וכי יבוא הלוי וכ"כ הסמ"ג. וכן נראה דהרי ביבמות (דף פ"ו) משמע דלכ"ע אי כתיב לוי הוי לוי ודאי ממש ולא פליגי אלא אי הוה נמי כהן בכלל אבל לוי ודאי הוא. ובזה נסתלקה קושיית התוי"ט בערכין דאיך יליף מושרת שיר דלוים הא פשטיה בכהן איירי ולפמ"ש ז"א דאדרבה דפשטיה בלוי. וכ"כ הגר"א דלוי ממש שבא ברגל משמש עם שאר אחיו הלוים:

הלכה יד

אין בין כהן משוח בשמן המשחה למרובה בגדים אלא פר כהן משיח כו'. עיין במשל"מ שכתב שדעת רבינו כסברת ר"י שכתבו תוס' ביומא ומגילה דפר העלם דבר של צבור הקריבו בבית שני אע"פ שלא היה אז משוח רק מרובה בגדים ולא כריב"א שלא היה פר זה בבית שני. ויש להביא ראיה לדעת ר"י ורבינו מהא דאיתא בירושלמי פ"ב דתענית דגבי פר העלם כתיב פרוכת ולא כתיב הקדש כמו בפר כהן משיח רמז כל מקום שיש משיח יש ארון וכל מקום שאין משיח אין ארון. פירוש כגון בבית שני וש"מ דאפ"ה הקריבו אז פר ההעלם. ובזה יש ליישב מאי דקשה למ"ד בזבחים (דף קי"ז) שהקריבו במדבר פר העלם וכן פר כהן משיח וא"כ אימא דאהל מועד דכתיב בהו דוקא דהא בכמה

דוכתי מצריכין רבוי לבית עולמים כמ"ש התוספות ביומא (דף מ"ד). ולפי הירושלמי שזכרתי א"ש דרמז קרא אפי' בבית שני שלא היה בו ארון:

הלכה כ

כשימות המלך או כהן גדול מעמידין תחתיו בנו שיהיה ממלא מקומו בחכמה או ביראה אע"פ שאינו כמותו בחכמה. הכס"מ הראה מקורו מפרק הנושא בעובדא דרבי שצוה ואמר אע"פ ששמעון בני חכם גמליאל בני נשיא כו', ואינו מספיק לדברי רבינו שסתם וכתב דסגי בממלא מקומו ביראה לבד ומשמע דאף שאינו בכור ולזה אין ראיה מעובדא דרבי דשאני גמליאל בנו שהיה בכור לשמעון. אבל יש ללמוד כן מעובדא דשמעון הצדיק בשלהי מנחות (דף ק"ט) דאמר חוני בני ישמש ושמעון בנו היה גדול ממנו בשנים. ואין לומר דחוני היה גדול ממנו בחכמה דהא שמעון אמר לו בוא ואלמדך סדר עבודה משמע שהיה שמעון גדול ממנו גם בחכמה ואפ"ה אמר שחוני ישמש משום שהיה גדול ממנו ביראה כמ"ש התוס' שם ומזה מוכח שפיר דממלא מקומם ביראה לבד סגי ואע"פ שאינו בכור. ואע"ג דלר"י משמע התם דחוני היה גדול בחכמה משמעון מ"מ משמע דבהא לא פליג אדר"מ לענין דינא דאף אם לא היה גדול בחכמה היה שפיר דמי למנותו אלא דס"ל דמעשה שהיה כך היה שחוני למד משמעון:

פרק ה

הלכה א

כה"ג צריך שיהיה גדול מכל אחיו הכהנים בנוי כו' ואין כל אחד מאלו מעכב אלא כל זה למצוה. הכ"מ לא הראה מקור לזה אבל יש ללמוד כן מדתני בתוספתא דיומא מצות כה"ג להיות גדול מאחריו בנוי כו' ומשמע דאינו מעכב אלא למצוה:

הלכה יא

במל"מ: ואני תמיה על מרן למה אמרה כמסתפק והלא גמ' ערוכה היא בפ' שני דייני גזירות. וכבר הקשה עליו הבה"ז במנחות מיומא:

הלכה טז

בכ"מ: ומ"ש ועובד בידו, בתוספתא סוף שקלים. ובסנהדרין:

שם ומ"ש ואם עבד קודם שיביא עשירית האיפה וכן כ"ג שעבד וכו'. ירושלמי פ"ז דשקלים ותוספתא סוף שקלים. ובחגיגה וסנהדרין ורבה ריש נשא:

פרק ו

הלכה י

במל"מ: אך הדבר הוא דוחק גדול בעיני שר"ט שנה משנתו כב"ש כו'. עיין פ"ק דיבמות:

פרק ז

הלכה יג

והשכר שמשתכר הקדש בשערים אלו ביין וסלת הוא הנקרא מותר הנסכים ולוקחין בו עולות לקיץ המזבח. וכתב הכס"מ בפ"ד דשקלים תנן ר"ע אומר מותר תרומה לקיץ המזבח מותר נסכים לכלי שרת ר"ח סגן הכהנים אומר מותר נסכים לקיץ המזבח ומותר התרומה לכלי שרת כו' ופסק רבינו כר"ח ויש לתמוה דהא קיי"ל הלכה כר"ע מחבירו כו'. ואני תמה על הרב כס"מ כאן שנראה מדבריו דרבינו לא פסק כר"ע כלל רק כר"ח ואילו בפ"ד מהל' שקלים מבואר שלא דחה דברי ר"ע מהלכה כלל שהרי כתב שם המנורה וכלי שרת מצותן שיביאו ממותר הנסכים ואם לא היו להן מותר נסכים יביאו מתרומת הלשכה הרי דפסק כר"ע וכ"כ הכס"מ עצמו שם. וסיים דמשמע ליה דהיכא דליכא מותר נסכים מודה ר"ע דבאין מתרומה. ולפ"ז צ"ל דמ"ש רבינו כאן דמותר נסכים לקיץ המזבח היינו כשא"צ לכלי שרת מקיצין בו המזבח ואע"ג דר"ע לא אמר רק לכלי שרת אפשר דהיינו כשצריכין לכלי שרת אז המצוה ליקח דוקא ממותר נסכים אבל כשא"צ לוקחין מהן קיץ למזבח. ויצא לו כן מהא דאיתא בירושלמי ספ"ד דשקלים דתנאי ב"ד הוא על כל המותרות שיקריבו עולת בהמה והובא בתוס' מנחות (דף פ"ח) וכן העתיקו רבינו בפ"ב דשקלים וא"כ י"ל דגם מותר נסכים בכלל:

פרק ח

הלכה ד

בגדי כהונה שהיו ארוכים או קצרים ממדתו או שסילקן באבנט ועבד עבודתו פסולה. וכתב הכס"מ דידוע דהלכה כרב באיסורי דאיהו סבר הכי בפ"ב דזבחים (דף י"ח ע"ב) דאבנט מיגז גייז ופליג אשמואל דמכשיר מסולקין ע"י אבנט. ובאמת אין זה מוכרח דהא משמע התם דרמי בר חמא סבר נמי הכי כוותיה דשמואל ובכה"ג ליכא כללא הלכה כרב באיסורי רק נגד שמואל בלחוד. אלא י"ל דטעמו של רבינו דפסק כרב נגד שמואל ורב"ח הוא משום דהסוגיא דסתמא דגמ' הכי אזלא בפ"ג דזבחים (דף ל"ה ע"א) גבי הא

דקאמר וכי תימא דמדלו להו והתניא מדו כמדתו כו'. והיינו אליבא דמ"ד דאבנט מיגז גייז וכמ"ש התוס' שם:

הלכה יא

האבנט מפני שהוא כלאים אסור לכהן הדיוט ללובשו אלא בשעת עבודה. ולכאורה קשה דאמאי לא נקט רבינו כאן רק לשון אסור הא מלקי נמי לקי עליה וכמ"ש רבינו בעצמו בשלהי הל' כלאים כהנים שלבשו בגדי כהונה שלא בשעת עבודה אפי' במקדש לוקין מפני האבנט שהוא כלאים. וי"ל דנקט רבינו כאן לשון איסור בלחוד כי היכא דנידוק דדוקא לבישה גמורה הוא דאסור שלא בשעת עבודה הא אם היה לבוש ועומד מעיקרא משעת עבודה שפיר דמי להשהותן עליו אף לאחר זמן שכלתה העבודה ואין בזה אפי' איסורא גרידא כלל כיון שתחילת הלבישה היתה בהיתר. (וכמבואר מדברי רבינו בהל' מלכים גבי כנסת מצרים וכיון שתחלת המעשה ע"י חיוב מצוה היה אף לאחר שהלך המצוה ליכא איסורא). וכיוצא בזה יש ללמוד מדברי רבינו בפ"ג מהל' ציצית גבי כסות של יום שיש בו כלאים בציצית דרשאי להשהותו עליו בלילה שאינו זמן ציצית כיון שלבשו בשעת היתר ביום וה"נ דכוותה. ועפ"ז יש ליישב כל הקושיות שהקשה הרב בעל שאגת אריה על רבינו וכמו שכתבתי בארוכה בהלכות כלאים בס"ד:

הלכה יג

הארגמן הוא הצמר הצבוע אדום. וכ"מ בפסיקתא רבתי פ"כ:

במל"מ: ובריש פ"ב מהל' ציצית ביאר רבינו שתכלת האמור בציצית הוא מדם חלזון ופשיטא שגם כאן הדין כן. וכן איתא בתנחומא:

פרק ט

הלכה ב

בהשגות, א"א אינו חופר אלא מכה בדפוס צורת האותיות כו'. בס' בה"ז כתב דכ"ה בגיטין (דף כ'):

פרק י

הלכה ג

ושערו היה נראה בין ציץ למצנפת כו'. וכתב הכס"מ שאינו יודע למה השמיט רבינו הא דתניא בס"פ ראשית הגז כיפה של צמר היתה מונחת בראשו של כה"ג שעליה הציץ נתון. ויש לי ליישב לפמ"ש בס' תו"ח בשם הערוך שפירש דכיפה של צמר דקתני היינו

פתיל תכלת דכתיב בקרא שהיה ארוג רוחב ב' אצבעות ועליו הציץ נתון. וכן פירש הרי"ף בפ' במה אשה הך כיפה של צמר דהתם ודלא כפי' רש"י שם דהיינו כובע של צמר. וגם מדברי רבינו דלעיל פ"ט דקדק כן. ולפ"ז הרי לא השמיטו רבינו כלל: